

TRACTATUS DE LEGIBUS.

Lex a ligando ortum ducens, juxta S. Thom. 1 2, q. 90, art. 1, *quia obligat ad agendum*; vel a legendo, juxta alios, quia ordinarie scribitur et legenda est, definiri potest: *Præceptum commune, justum, stabile, ad bonum publicum spectans, ab eo qui curam communitatis habet latum, obligans subditos post sufficientem promulgationem.*

Dicitur 1° *præceptum*, quæ vox tenet locum generis; per illud quippe lex convenit mandatis a quovis superiore, respectu unius aut plurium inferiorum, pro casu privato latis: unde omnis lex est præceptum, sed omne præceptum non est lex.

2° *Commune*, quo verbo lex a mandatis secernitur: debet ergo omnem communitatem, vel saltem omnia communitatis membra ejusdem conditionis, ut clericos, magistratus, milites, etc., obligare.

3° *Justum*, quia injustum præcipi non potest.

4° *Stabile*; si enim princeps aliquid ad breve tempus juberet, puta ne quis tali die cum armis exiret, hoc mandatum rationem legis non haberet.

5° *Ad bonum publicum spectans*; cum enim lex sit generalis, eo ipso in utilitatem generalem cedere debet.

6° *Ab eo qui curam communitatis habet latum*; lex quippe, cum sit mandatum, est actus jurisdictionis: ab eo solo igitur qui auctoritatem habet in totam communitatem ferri potest.

7° *Obligans*; per hoc verbum differt a consiliis quæ ratione sui sub peccato non obligant.

8° *Subditos*; quia superior eos qui sibi non subjiiciuntur ligare non potest.

9° *Post sufficientem promulgationem*; lex enim invinci-

biliter ignota obligare non potest: necesse est ergo ut innotescat, ac consequenter ut convenienti modo promulgetur.

Duplex distinguitur lex in genere, divina scilicet et humana, de quibus seorsim disserendum est.

PARS PRIMA.

DE LEGE DIVINA.

Lex divina, quæ videlicet Deum habet auctorem, dividitur in æternam, naturalem et positivam.

CAPUT PRIMUM.

DE LEGE ÆTERNA.

Lex æterna est dictamen divinæ rationis, præscribens quid creatura rationalis necessario teneatur agere vel omittere.

Bonum et malum morale essentialiter differunt: Deus eorum principia necessario cognoscens, bonum approbat et malum improbat, vultque ut omnis creatura rationalis ad faciendum bonum et fugiendum malum teneatur. Unde S. Aug., l. 22, contra Faustum, cap. 27: « Lex æterna » est ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem » conservari jubens, perturbari vetans. » Et S. Th. 1 2, q. 93, art. 1: « Lex æterna nihil aliud est quam ratio » divinæ sapientiæ, secundum quod est directiva omnium » actuum et actionum. »

Existere hujusmodi legem nemo ambigere potest; ab illa omnis ordo existens vel possibilis derivatur proindeque omnis lex, sive divina, naturalis aut positiva, sive humana, ecclesiastica vel civilis; tum quia legi æternæ seu ordini conformis esse debet, tum quia omnis potestas legislativa venit a Deo, tum quia lex æterna per rationem aut fidem

innotescens dictat legislatoribus quid præscribere vel prohibere conveniat.

Angeli et beati in cælo legi æternæ seu supræmæ rationi Dei subjiciuntur, non vero proprie Deus, quia subjectio supponit superiorem : Deum autem habere superiorem repugnat; non tamen legi æternæ derogare potest, v. g., mentiendo, etc., quia, ut summe sapiens, sanctus, una voce, infinite perfectus, a bono et recto vi naturæ suæ nunquam excidit.

CAPUT SECUNDUM.

DE LEGE NATURALI.

Lex naturalis est *participatio legis æternæ in creatura rationali*, ait *S. Th.* 1 2, q. 91, art. 2. Unde dici potest divina quia a Deo venit; et simul naturalis, quia naturæ nostræ ita inhæret, ut homo rationalis sine illa concipi non possit : Deus ipse eam primis parentibus nostris manifestavit, et notitia ejus per traditionem atque per novas revelationes transmissa est.

Hic inquirendum est 1° an lex naturalis existat; 2° quæ præcepta ad illam pertineant; 3° quomodo innotescat et obliget; 4° an mutari possit, et 5° quid sit jus gentium.

ARTICULUS PRIMUS.

AN LEX NATURALIS EXISTAT.

Qui negant bonum et malum morale inter se differre, ut *Hobbes*, *Spinosus*, *Helvétius*, *La Metterie*, *d'Holbach*, etc., eo ipso legem naturalem tollunt : cæteri vero bonum et malum essentialiter differre confitentes, dari legem naturalem, prout eam definivimus, asserunt.

Prob. Scriptura sacra, testimonio SS. Patrum, consensu populorum et doctorum.

1° *Scriptura sacra.* Rom. II, 15 et 45 : *Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt,*

ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum. Estius et plures alii contra alios non paucos, arbitrantur hunc textum non de gentibus Christum ignorantibus intelligendum esse, bene vero de gentibus ad fidem conversis : at omnes fatentur ibi sermonem esse de lege naturali nobis impressa et a lege Moysis distincta. Ergo 1°.

2° *Testimonio SS. Patrum.* *S. Aug.*, Serm. 25 in Ps. CXVIII, n. 4, postquam retulit textum B. Pauli, ut de lege naturali apud gentes infideles intelligendum, addit : « Numquid autem lex ista naturalis non erat in populo » Israel? Erat plane, quoniam et ipsi homines erant. Sine » lege autem naturali essent, si præter naturam humani » generis esse potuissent. » Ergo existit lex naturæ nostræ inhærens. *S. Ambros.*, l. 5 Epist. : « Ea lex non scribitur, sed innascitur; nec aliqua percipitur lectione, » sed profluo quodam naturæ fonte in singulis exprimitur. » Ergo 2°.

3° *Consensus populorum.* Omnes quippe populi unanimiter censerunt quasdam actiones esse bonas et alias esse malas, v. g., bonum esse pauperi et infirmo succurrere, malum autem eum opprimere, verberare, spoliare, trucidare, etc. *Vide quæ diximus in Philosophia Morali*, cap. 1, art. 1. Ergo 3°.

4° *Idem constat consensu omnium doctorum*, quorum multi, inter quos *S. Th.*, de lege naturali ex professo disseruerunt. Ergo 4°.

Objecta quæ hic proponi possent, diluimus in loco Philosophiæ citato.

ARTICULUS SECUNDUS.

QUÆ PRÆCEPTA AD LEGEM NATURALEM PERTINEANT.

Patet ex definitione legis naturalis omnia præcepta, in essentiis rerum fundata, ad eam pertinere, seu eam constituere; nam una est in se, sed, ratione materiæ circa

quam versatur, plura continet præcepta quæ dividuntur in primaria, secundaria et remota.

Primaria ea sunt quæ primo intuitu vel sola verborum expositione innotescunt, et apud omnes sunt eadem, non solum secundum rectitudinem, ut ait *S. Th.*, sed etiam secundum notitiam : v. g., *Quòd tibi fieri non vis, alteri ne feceris; Deus est diligendus, parentes sunt honorandi.*

Secundaria ea sunt quæ ex primariis immediate et evidenter deducuntur : v. g., *Non est furandum; solus Deus est adorandus, etc.*

Remota illa sunt quæ, mediantibus ratiociniis, ex primariis deducuntur, v. g., *Usura moderata est injusta; Vana observantia est reprobata.*

Certum est 1° omnia hæc præcepta etiam remotiora in essentiis rerum pariter fundari, et legis æternæ participationem esse; 2° eadem esse apud omnes quoad rectitudinem, non vero quoad notitiam, quia aliis plus, aliis minus innotescunt, ratione ingenii, educationis, studiorum, consuetudinis, cupiditatum, etc.; 3° licet communia in se, multas admittere exceptiones in individuis, propter particularia impedimenta : v. g., *Reddendum est depositum*, est principium generale; at si reddi non posset sine gravi detrimento, aut si peteretur ad pravum finem, puta ad nocendum patriæ, redditio differenda esset, vel saltem eam differre liceret.

ARTICULUS TERTIUS.

QUOMODO LEX NATURALIS INNOTESCAT ET OBLIGET.

Deus impossibilia non jubet : unde repugnat nos teneri lege prorsus ignota : lex igitur naturalis sub peccato non obligat, nisi cognoscatur vel cognosci possit, ita ut culpa nostra tantum ignoretur.

Innotescit autem 1° per conscientiam, quæ nihil aliud est quam lumen naturale a Deo nobis impressum, et dictans quid faciendum sit vel omittendum, in particulari; 2° per traditionem; principia enim legis naturalis a Deo

primis parentibus nostris manifestata, per sensum communem ad nos transmissa sunt; 3° per gratiam interius nos illustrantem; 4° per revelationis documenta; 5° per Ecclesiæ definitiones; 6° per doctorum sententias.

Apud omnes constat legem naturalem invincibiliter ignorari non posse, quoad primaria et secundaria ejus præcepta, ab eo qui perfectum habet usum rationis; error quippe circa hujusmodi veritates, data seria attentione, facile detegitur ab iis qui in societate vivunt, et de iis solis agitur.

At non ita patet conclusiones ejus remotas ab omnibus cognosci posse. Plurimi, ut *Boudart, Steyaert, Daelman, Dens* aliique Lovanienses doctores, fatentur quidem dari ignorantiam circa has conclusiones, quæ a peccato mortali excuset, non vero quæ omnem tollat culpam : nam, inquit, Deus permittere non potest ut ea quæ essentialiter mala sunt, invincibiliter ignorentur ab hominibus ratione præditis et in necessitate agendi constitutis : unusquisque ergo sedulo attendens, reflectens, studens, consulens et orans, aut percipiet non agendum, aut a necessitate agendi removebitur.

Cæteri vero contendunt dari ignorantiam invincibilem circa conclusiones legis naturalis remotas, et quidem merito; hæc enim ignorantia est invincibilis quæ a sanctissimis viris superari non potuit : atque talis datur ignorantia circa conclusiones legis naturalis remotas : v. g., *S. Thomas* docet judicem damnare posse reum juridice convictum, quem scientia privata scit innocentem; *S. Bonaventura* hoc negat : alteruter necessario errat, et tamen dici non potest utrunque non fecisse quod in se erat ad cognoscendam veritatem : ergo.

Similiter fieri potest ut præcepta secundaria invincibiliter ignorentur circa eas quæ pati possunt exceptiones in particularibus : v. g., invincibiliter non ignoratur furtum esse illicitum, sed quidam bona fide sibi persuadere potest illud esse licitum ad subveniendum tali vel tali indigenti.

Ut autem recte judicetur an ignorantia circa legem naturalem sit vincibilis vel invincibilis, plurima attendenda

sunt, scilicet: 1° natura præcepti quod ignoratur; 2° status personæ illud ignorantis, quia rusticus, v. g., in crassitudine educatus, multa ignorat quæ alii plures ignorare nequeunt; 3° mores ejus et studium in inquirenda veritate; 4° desiderium bene agendi atque malum fugiendi.

Nullum est dubium quin lex naturalis stricte obliget sub peccato mortali vel veniali, juxta materiam et circumstantias: nam 1° datur discrimen essenziale inter bonum et malum morale; vanum autem foret istud discrimen, si nulla esset obligatio faciendi bonum et fugiendi malum; 2° Deus, qui est suprema ratio et auctor legis naturalis in nobis impressæ, necessario præcipit bonum et vetat malum fieri; 3° ita judicant omnes legislatores omnesque populi universæ terræ. Ergo.

Ex natura præcepti et variis adjunctis pronuntiatur, quantum moraliter fieri potest, an transgressio legis naturalis sit peccatum mortale, aut veniale, an vero prorsus excusetur, si nempe ignorantia sit invincibilis.

ARTICULUS QUARTUS.

AN LEX NATURALIS MUTARI POSSIT.

Fieri potest legem naturalem aliquo modo mutari quoad casus particulares; quia fieri potest ut aliquid particulare præcipiat vel prohibeat quod antea nec præcipiebat nec prohibebat: v. g., supposita lege positiva, sive principis, sive Ecclesiæ, lex naturalis vult illam observari; eadem lege subacta, lex naturalis in eo casu applicationem non habet. Ergo.

Verum petitur an mutari possit quoad principia generalia: v. g., parentes honorabis, furtum non facies, humanis legibus obtemperabis.

R. negative. Si enim mutari posset, vel per derogationem, vel per dispensationem: atqui stricte loquendo neutrum dici potest.

1° *Non per derogationem*; in eo quippe consisteret hæc mutatio quod aliquid in se bonum vel malum, præceptum vel prohibitum, tale esse desineret: atqui hoc repugnat,

cum de rerum essentiis agatur. *A fortiori* repugnat totam legem naturalem abrogari. Ergo 1°.

2° *Non per dispensationem*; in hoc enim sita est dispensationis essentia, quod obligatio legis in favorem alicujus personæ, circumstantiis in eodem statu manentibus, relaxetur: atqui talis relaxatio legis naturalis stricte fieri non potest, ne quidem a Deo, quia Deus rerum essentias mutare non potest, efficiendo, v. g., ut liceat ipsum blasphemare, parentes conviciis impetere, proximum injuste lædere, etc. Ergo 2°.

Diximus *strictè*; quia Deus, in iis quæ ipsius dominio subjiuntur, circumstantias mutando, efficere potest ut obligatio antea existens relaxetur, sicque a lege naturali aliquo sensu dispensare. Hinc, cum sit supremus dominus omnium vitæ, bonorum et jurium, potuit jubere Abraham ut immolaret filium, permittere Hebræis ut vasa Egyptiorum auferrent, usuras a gentibus exterminandis exigent, matrimonia per libellum repudii dissolverent, plures uxores simul haberent, hostes trucidarent, etc. Nunquam vero illis permisit, nec permittere potuit ut licite blasphemarent, murmurarent, idolis servirent, etc., quia materia hujusmodi præcepti dominio ejus non subjicitur.

ARTICULUS QUINTUS.

DE JURE GENTIUM.

Jus gentium non strictè est naturale, sed a naturali proxime derivatur ipsoque fundatur. Illius præcepta non inferuntur necessario a lege naturæ, sed in iis consideratur utilitas omnium societatum, conformitas ad universalialia et prima principia naturæ. Sic vocatur, quia apud omnes gentes receptum, eas erga se invicem ordinat, sicut jus civile ordinat subditos ejusdem regni. Unde recte definitur potest: *Jus apud omnes vel saltem apud plurimas gentes consuetudine introductum.*

Omnes jurisperiti et theologi, omnesque populi Christiani et infideles non omnino barbari, existentiam hujusmodi juris agnoscunt, et ad illud referunt bonorum divi-

sionem, regnorum institutionem, jura belli et pacis, immunitates legatorum, etc.

Jus istud, consuetudine generali introductum, est velut contractus libere initus, quem Deus ordinis conservator et ultor observari jubet: qui ergo illud violant, contra legem naturalem graviter peccant, et velut infames ac publicæ tranquillitatis hostes ubique merito habentur.

Cum tamen in essentiis rerum stricte non fundetur, varietates admittere potest: unde, v. g., jus captivos retinendi aut vendendi hostes in bello deprehensos, olim fuit generale; nunc apud Christianos est abolitum, non vero apud Mahumetanos.

CAPUT TERTIUM.

DE LEGE DIVINA POSITIVA.

Lex divina positiva ea est quæ libera Dei voluntate extra nos ponitur, per oppositionem ad legem naturalem quæ in nobis imprimitur. Duplex est, vetus scilicet et nova.

ARTICULUS PRIMUS.

DE LEGE VETERI.

Lex vetus, quæ dicitur vetus Testamentum, omnia continet præcepta quæ a Deo hominibus fuerunt data, ante Moysen, per Moysen, et post Moysen. Certum est Deum primis parentibus nostris locutum fuisse eosque docuisse quid credere, quidve agere deberent. Positivum eis dedit præceptum de fructu arboris scientiæ boni et mali non edendo et probabiliter de sacrificiis offerendis, cum, ex Gen. vii, 2 et 8, existeret distinctio inter animalia munda et immunda. Eisdem parentibus per peccatum lapsis pœnam irrogavit subeundam, futuram promisit redemptionem, et simul quoddam instituere debuit contra peccatum originale remedium.

Posterorum, peccato infecti, in tantam proruerunt corruptionem, ut Deus inierit consilium eos per diluvium

universale delendi et totum genus humanum renovandi. Noe, arca egredienti, anno 1656, jussit ut a carnibus cum sanguine abstineret: non est dubitandum quin multa eum circa primævam religionem docuerit.

Descendentes ejus in turpissimos similiter prolapsi sunt errores: Deus vocavit Abraham circa annum 2086, fœdus cum illo iniit; et mandatis jam existentibus novum addidit, scilicet præceptum circumcisionis. Cum pauca tunc existerint præcepta positiva, intervallum ab Adamo usque ad Moysen dicitur tempus legis naturæ.

Tandem versus annum 2513, prodiit Moyses, cujus ministerio Deus usus est ad promulgandam legem in Pentateucho contentam; quæ proprie dicitur Lex vetus, lex Mosaica, et triplicis generis complectitur præcepta, nempe moralia, cæremonialia et judicialia. Moralia ea dicebantur quæ, in lege naturali fundata, spectabant ad mores juxta regulas justitiæ informandos: talia erant decem Decalogi præcepta.

Cæremonialia ea erant quibus præscribebantur ritus ad cultum divinum ordinati, ut præcepta de sacrificiis, sacramentis et festivitibus.

Præcepta judicialia illa erant quibus res politicæ et temporales determinabantur: alia spectabant ad principes relative ad subditos; alia ad subditos relative ad se invicem; alia ad populum Israeliticum relative ad extraneos; alia ad domesticos.

Paucis verbis nobis dicendum est de veteris Legis bonitate, destinatione, obligatione et cessatione.

§ I. — De veteris Legis bonitate.

Discipuli *Simonis magi*, *Cerdonistæ*, *Marcionistæ* et *Manichæi* arbitrabantur veterem Legem esse opus mali principii, ideoque malam. Jansenius contendit eam magnam fuisse comœdiam respectu Legis novæ, et ea intentione datam ut Judæi fierent prævaricatores, atque suo exemplo Christianos erudirent, ostendendo quid possit homo gratia destitutus,

PROPOSITIO.

Lex vetus Deum habuit auctorem, et bona erat in se.

Prob. 1°. *Deum habuit auctorem*; Moyses enim semper loquitur nomine Dei, dicens: *Deus sic locutus est*; *Dixit ad me Dominus*; *Hæc dicit Dominus*, etc.; innumeris prodigiis demonstrat se a Deo illuminari, doceri et dirigi; repugnat quippe Deum veris prodigiis impostores adjuvare. Ergo 1°.

2° *Fuit bona*: quod constat Scriptura sacra, omnium consensu, et ratione. 1° *Scriptura sacra*. Ps. XVIII, 8: *Lex Domini immaculata convertens animas... præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*. B. Paulus Rom. VII, 12: *Lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et justum, et bonum*. Nihil expressius desiderari potest. 2° *Omnium consensu*; exceptis enim paucissimis hæreticis, omnes Christiani semper crediderunt veterem Legem in se bonam esse. 3° *Ratione*. Probavimus hanc Legem Deum habuisse auctorem: ergo necessario bona est; quod etiam per partes et singula expendendo probari posset, ut a pluribus factum est. Ergo 2°.

Valde est tamen imperfecta respectu Legis novæ, quæ gratiam non tantum significat, sed continet et producit: unde Apostolus, Hebr. VII, 18: *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus et inutilitatem*. Nihil enim ad perfectum adduxit *Lex*.

Dices 1°: Rom. VI, 15, legitur: *Lex iram operatur*; et II Cor. III, 7 et 9, *Lex vocatur, Ministratio mortis et damnationis*. Ergo non est bona.

R. Dist. *Lex operatur iram* et vocatur ministratio mortis, occasionaliter, quia Judæi ea abusi sunt, *conc.*; ex natura sua, *nego*. Quamvis enim *Lex gratiam* non contulerit, optimas agendi regulas tradebat, et Deus gratiam ea bene utentibus intuitu futurorum Christi meritorum conferebat: ergo in se bona erat, et Judæi illi non obsequentes, magis fiebant rei coram Deo, sicque *Lex* eo sensu operabatur iram et mortem.

Aliunde Apostolus, in locis objectis et in pluribus aliis, Judæos ad fidem conversos a ritibus veteris Legis retrahere volens, totus est ut ostendat Legem novam illi multo præstare: ideo describit effectus novæ Legis, qui sunt gratia, justificatio, meritum, filiorum adoptio, vita æterna; cum autem vetus esset vacua, eam, per oppositionem, repræsentat ut causam iræ et ministrationem mortis. Non tamen concludendum Legem esse malam. *Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit*, Rom. VIII, 7. Ergo.

Dices 2°: Deus, Ezech. XX, 25, ait: *Dedi eis præcepta non bona, in quibus non vivent*. Ergo.

R. Nego conseq. Nam in eodem capite, versibus præcedentibus, Deus exprobat Judæis quod ipsius præcepta, quæ faciens vivet homo, violaverint: testatur se propterea eos tradidisse ritibus idolorum permittendo ut in idololatriam laberentur, vel gentibus quæ gravibus præceptis eos opprimebant: ergo verba citata de præceptis Mosaicis non intelligenda sunt.

Aliæ difficultates ex imprecationibus, hostiarum exterminatione, pœna talionis, etc., petitæ, in Tractatu de vera Religione, 3^a parte, capite 2, solvuntur.

§ II. — De veteris Legis destinatione.

Constat, ex dictis, Legem veterem Deum habuisse auctorem, ac proinde bona intentione fuisse concessam. Unde illi assignari non potest finis a Jansenio excogitatus, quia repugnat Deum optimum et summe sapientem Israelitis sic illuisse, eosque ad peccatum inducere voluisse.

PROPOSITIO.

Deus veterem instituit Legem ut vias ad suscipiendum Redemptorem promissum præpararet.

Prob. Scriptura sacra, SS. Patrum testimoniis, et ratione.

1° *Scriptura sacra*. B. Paulus, Rom. X, 4: *Finis enim Legis Christus ad justitiam omni credenti*; et I Cor. X, II: *Omnia in figura contingebant illis (Hebræis)*: sensus

est, institutiones veteris Legis fuisse typos et signa mysteriorum novæ Legis. Vide *Estium* in hunc locum. Ergo 1°.

2° *SS. Patrum testimoniis*, *S. Justinus*, Dial. cum Tryph., n. 42 : « Omnia Moyse instituta enumerans, demonstrare » possum imagines, et signa, et pronuntiationes fuisse tum » eorum quæ Christo eventura erant, tum eorum qui in » eum credituri prænoscebantur, tum eorum similiter » quæ Christus ipse facturus erat. »

S. Aug., lib. de Diversis quæst., plura refert veteris Testamenti facta Christum prænuntiantia, et concludit : « Longum est commemorare singula, cum ita concludat » Apostolus et dicat : *Hæc autem in figura continebantur illis.* » Ergo 2°.

3° *Ratione*. 1° Cum Christus ex Juda, Jacob, Isaac, Abraham, etc., descendere deberet, necesse erat ut populus Israeliticus non deleteretur, cum aliis non misceretur, suas genealogias accurate servaret : porro hunc finem Deus per veterem Legem obtinuit ; 2° multæ sunt relationes inter veterem et novam Legem, quæ casu fortuito contingere non potuerunt. Ergo. Utilissime legetur, circa hunc finem Legis, *Tractatus de Adventu Christi*, a doctissimo *P. Thomass.*

Deus insuper sibi proposuit spiritualem populi sui reformationem et æternam ipsius felicitatem : ideo præcipua legis naturalis capita per Decalogi præcepta renovat, vitia condemnat, virtutes commendat, fidem in Mediatorem implicite excitat et transmittit. Hinc pater Tobias filio ait, II, 18 : *Filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo.*

Hinc etiam Lex vetus actus internos præcipiebat, ut amorem Dei ex toto corde, Deut. VI, 8 ; vel prohibebat, v. g., odium proximi, concupiscentiam uxoris proximi vel rei alienæ, Exod. xx, 17.

Notandum 1° populum Dei spe boni temporalis vel metu pœnarum hujus vitæ sæpe excitatum fuisse : alia tamen motiva supernaturalia non excludebantur.

Notandum 2° justitiam vi Legis nunquam fuisse obten-

tam, sed intuitu futurorum Christi meritorum. Unde Apostolus, Gal. II, 16 : *Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus Legis, nisi per fidem Jesu Christi..... ex operibus Legis, non justificabitur omnis caro.*

§ III. — De obligatione Legis veteris.

Certum est præcepta moralia omnes semper obstrinxisse gentes, non quatenus erant præcepta Dei positiva, sed quatenus ad legem naturalem pertinebant : quæstio igitur de solis præceptis cæremonialibus et judicialibus moveri potest.

Hæc duo præceptorum genera ad solos spectabant Judæos, solis quippe Judæis imposita fuerant : *Hæc sunt verba quæ locutus est Moyses ad populum Israel..... Audi, Israel....., Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb*, Deut. I, 1, et v, 1 et 2. Unde Gentiles legem ignorantes, vel eam non observantes, Deo placere ideoque salutem æternam consequi poterant, quod patet exemplo Job, viri justi in terra Hus, et Naaman Syri, veri Dei cultoris, IV Reg. v, 18, nec tamen ritus Mosaici sectatoris.

Gentiles, quamvis Legi non fuerint necessario subjecti, eam nihilominus amplecti poterant, et tunc vocabantur proselyti.

§ IV. — De cessatione Legis veteris.

Probavimus in *Tractatu de vera Religione*, 3^a parte, capite 3, religionem seu legem Mosaicam abrogandam fuisse et reipsa jam dudum esse abrogatam.

Præcepta tamen ejus moralia semper remanent, non quidem vi legis positivæ, sed vi legis naturalis quæ est immutabilis : at præcepta ejus cæremonialia et judicialia nequam existunt, nec respectu Judæorum, nec respectu aliorum hominum.

Prob. Scriptura sacra et ratione. 1° *Scriptura sacra* : Gal. v, 1 et 2 : *Nolite iterum jugo servitutis contineri : ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.*

2° *Ratione*. Lex vetus erat figura et umbra Legis novæ :

at figuræ, adveniente realitate, cessant, et umbræ, lucente sole, evanescent. Ergo.

Quæritur 1° quo tempore Lex vetus desierit obligare.

R. 1°. Non abrogata est ante mortem Christi, siquidem Christus eam observavit ac observandam ab aliis curavit usque ad mortem, *Venit dies azymorum*, inquit Luc., XXII, 7, *in qua necesse erat occidi Pascha*; et apud Matth. XXIII, 2: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei: omnia quæcumque dixerint vobis servate et facite*. Ergo.

R. 2°. Lex vetus vim obligandi per mortem Christi secundum se amisit. Nam 1° cessante sacerdotio, ipsa Lex cessare debuit, juxta hæc Apostoli verba, Hebr. VII, 12: *Translato enim sacerdotio, necesse est ut et Legis translatio fiat*: at sacerdotium Aaronicum per mortem Christi cessavit, et novum ei substitutum est sacerdotium. 2° Testamentum fit validum per mortem testatoris, et testamentum antè annulat: porro nova Lex est Testamentum Christi: ergo morte ejus confirmata est et vetus Testamentum fuit abrogatum, quod clare exprimit B. Paulus, Hebr. IX, 15. Ergo.

R. 3°. Lex vetus non statim post mortem Christi, licet mortua in se, cessavit obligare; tamdiu enim obligatio ejus perseveravit, quamdiu Lex nova nondum obligabat, quia nullum inter utramque legem debuit esse intervalum: atqui Lex nova non statim post mortem Christi cœpit obligare: repugnat enim bonitati et sapientiæ Dei legem prorsus ignotam obligare: at Lex nova statim post mortem Christi erat prorsus ignota fere omnibus, et gentibus et Judæis: ergo.

Itaque Lex vetus, licet deficiens, adhuc erat de præcepto, et Lex nova nascens erat tantum de consilio: sic Durandus, Vasquez, Dominicus Soto aliique plures, contra Suarez, Sylvium aliosque non paucos, qui contendunt veterem Legem omnino cessasse per mortem Christi et novam simul viguisse. Unde Baptismus, juxta ipsos, tunc cœpit esse de necessitate mediæ: juxta alios, non ita fuit necessarius nisi a die Pentecostes quo Lex nova solemniter fuit promulgata; validus tamen fuit ab initio ipsius insti-

tutionis, etiam dum circumcisio adhuc erat præcepta.

Si ergo Judæus, ommissa circumcissione, infantem suum baptizasset, graviter peccasset; sed infans salvus fuisset, inquit Sylvius et post ipsum alii theologi.

Quæritur 2° quo tempore Lex vetus facta fuerit mortifera.

R. 1°. Oportuit Synagogam sepeliri cum honore; ideo non statim ritus Mosaici facti sunt illiciti: unde Apostoli eos passim observarunt, etiam diu post Pentecosten, et observari permiserunt, licet jugiter docuerint eosdem ad justificationem nihil prodesse. Sic B. Petrus, Act. X, 14, declarat se omne commune et immundum nunquam manducare; B. Paulus Timotheum circumcidit propter Judæos, ib. XVI, 3; ipse, suadente Jacobo, sanctificat se, ut ostendat se custodire Legem, ib. XXI, 24; Apostoli in concilio Hierosolymitano coadunati, statuerunt ut fideles a sanguine et suffocato abstinerent. Ergo.

R. 2°. Semper servanda sunt præcepta moralia, non vi Legis antiquæ, sed vi legis naturalis ad quam pertinent, aut simul vi Legis novæ.

R. 3°. Nihil vetat quin præcepta judicialia adhuc observentur, non tamen quasi virtute veteris Legis; hinc Ecclesia et principes quædam matrimonii impedimenta in Levitico expressa adoptarunt.

R. 4°. Constat legem Mosaicam nunc, quoad ritum religiosum, esse mortiferam, id est Christianum ei subscribere non posse sine peccato mortali; quicumque enim ita ageret, fidem Christianam abjicere censeretur et ab omnibus velut apostata haberetur; Innocentius III expresse definit, Decret. lib. 3, tit. 42, cap. 3, Legem cum Evangelio, Circumcisionem cum Baptismo subsistere non posse, hæc Apostoli verba referens: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*, Gal. V, 2. Ergo.

Quo præcise autem tempore res contigerit, non sibi consentiunt doctores: S. Hieronymus arbitratur Legem ita abrogatam fuisse per mortem Christi, ut nullus animo Deo serviendi eam serio observare potuerit absque peccato: unde inferebat Apostolos non sincere, sed simulatorie eam

in quibusdam punctis servasse, ne scandalum Judæis præberent. *S. Augustinus* vero contendebat legalia ab Apostolis servata fuisse, *non mentientis astu, sed compatientis affectu*, et reipsa factos esse Judæos cum Judæis, ut Judæos lucrifacerent, sicque legalia fuisse mortua cum Christo, sed non statim mortifera.

Hæc sententia communior evasit: omnes fere theologi eam admittunt, contenduntque Legem veterem factam esse mortiferam tempore quo templum Hierosolymitanum funditus fuit eversum et Synagoga destructa, circa annum quadragesimum post mortem Christi, quia ex tunc nullus honor Synagogæ fuit debitus.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE LEGE NOVA.

Lex nova, sic dicta, quia post legem Mosaicam venit, dicitur etiam *Lex fidei, Lex spiritus vitæ, Lex libertatis, Lex Evangelica*, et recte definiiri potest: Lex a Christo data, per Apostolos promulgata, et gratiam supernaturalem sibi conjunctam habens.

Breviter nobis expendendum est 1° an et quæ sit Lex nova, 2° in quo a vetere Lege differat, et 3° quando incœperit et quamdiu sit duratura.

§ I. — An et quæ sit Lex nova.

Lutherus et *Calvinus*, contententes hominem sola fide justificari, docuerunt Christum veterem Legem sustulisse, et libertatem nobis, nulla lege imposita, concessisse.

PROPOSITIO.

Christus novam Legem condidit eamque veteri Legi substituit.

Prob. definitione concil. Trid., Scriptura sacra et ratione.

1° *Definitione concil. Trid.*, sess. 6, can. 19: « Si quis » dixerit nihil præceptum esse in Evangelio, præter fidem,

» cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera... anathema sit. »

2° *Scriptura sacra*. Christus annuntiatus fuerat ut *judex et legifer*, Isai. xxxiii, 22, et ipse, doctrinam suam prædicans, dixit, Joan. xvi, 15: *Si diligitis me, mandata mea servate*; v, 12: *Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me*; Matth. xxviii, 19: *Euntes, docete omnes gentes... docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*. Ergo 2°.

3°. *Ratione*. Ecclesia est societas perfecta, a Christo sapientissime fundata: porro societas nullis legibus instructa, in qua omnes pro libitu agere possent, non esset perfecta et sapienter fundata, *ut patet*: ergo 3°.

Si ergo Apostolus dicat, Rom. vi, 14: *Non enim sub Lege estis, sed sub gratia*; et II Cor. iii, 17: *Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas*, id certe, per oppositionem ad Legem antiquam, quæ gratia erat destituta et captivos tenebat Judæos; et non nisi per evidentem abusum hæc aliaque similia verba objiciunt novatores.

Nova lex autem triplicis generis continet præcepta, scilicet, 1° moralia; Christus enim legem naturalem non solvit, sed, e contra, eam iterum promulgavit et sancivit, sicque Decalogum renovavit in quantum ad legem naturalem pertinet, totam legem ad amorem Dei et proximi reducens, Matth. xxii, 40; 2° præcepta cæremonialia, ea videlicet quæ spectant ad sacramenta, v. g.,: *Nisi quis renatus fuerit, etc. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, etc.*; 3° præcepta fidei, nempe credendi mysteria a Deo revelata, juxta hæc verba Marc. xvi, 16: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur*.

Quædam insuper in Evangelio commendantur, nec tamen præcipiuntur, et ideo consilia Evangelica dicuntur: ad tria genera *S. Thomas* ea revocat, 1 2, q. 108, art. 4, scilicet, ad paupertatem voluntariam, castitatem et obedientiam, quæ materia sunt religiosorum votorum et objectum perfectionis Christianæ.

Christus leges politicas non instituit, quia non uni genti,

sed omnibus populis terræ suam religionem communem esse volebat.

§ II. — De differentia inter veterem et novam Legem.

Pluribus in punctis duæ illæ Leges a se differunt.

1° Deus, qui est auctor utriusque Legis, priorem per ministerium Angelorum et Prophetarum dedit, posteriorem vero per æternum suum Filium, ut ait Apostolus, Hebr. I, 1 et 2 : *Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, novissime in diebus istis locutus est nobis in Filio.*

2° Lex vetus gratiam propria virtute non producebat, eam vero Lex nova adjunctam habet, et per sacramenta ex opere operato producit : *Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est*, Joan. I, 17.

3° Lex vetus in tabulis lapideis atramento scripta erat, et Lex nova spiritu Dei vivi in tabulis cordis, II Cor. III, 3.

4° Quamvis sub antiqua Lege eadem exstiterit fides quoad substantiam, et justi tunc exstantes Christiani fuerint, quia *nomen Christianorum postea divulgatum factis antecesserunt*, inquit S. Aug., Serm. 300, multa tamen in Lege nova revelantur, quæ vel ignorabantur, vel obscure tantum innotescebant : unde puer apud catholicos catechismum edoctus, multo clarius noscit dogma peccati originalis, Redemptoris necessitatem, personarum in Deo Trinitatem, multaque alia, quam doctiores inter Judæos.

5° Lex vetus erat timoris et servorum, et Lex nova est amoris et filiorum : *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum*, Rom. VIII, 15.

6° Lex vetus populo Israelitico erat destinata, nec cunctis gentibus communis esse poterat ; Lex nova est universalis : *Docete omnes gentes*, etc.

7° Lex vetus erat ad tempus, et Lex nova usque ad consummationem sæculi perseverabit : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Matthæi, VIII, 20.

8° Lex vetus erat tantum *umbra futurorum*, Coloss. II, 17, et Lex nova continet realitatem.

9° Lex vetus promittebat bona temporalia, et eorum intuitu ad virtutem excitabat ; Lex vero nova quidquid temporale esse contemnendum, et sola æterna concupiscenda docet.

10° Justi, sub veteri Lege decedentes, ad æternam felicitatem non admittebantur, et in nova Lege cælum a Christo apertum statim introeunt, si a reliquiis peccatorum sint mundati, etc.

§ III. — De duratione Legis novæ.

Constat Legem novam Judæos obligare incepisse saltem die Pentecostes, quo solemniter promulgata est coram ingenti multitudine, *ex omni natione quæ sub cælo est*, Act. II, 5 ; tunc enim impletum est verbum Isai. II, 3 : *De Sion exhibit lex, et verbum Domini de Jerusalem.*

Hæc autem promulgatio, quantumvis solemnis, cunctis gentibus simul innotescere non potuit ; nemo tamen ad impossibile tenetur : unde aliquam dilationem concessam fuisse necesse est, ut Lex nova omnes stricte obligaverit : « Non igitur cœpit obligare eodem instanti pro toto terrarum orbe, inquit *Dens*, t. 2, sed successive, prout promulgatio ad varias nationes humano modo potuit pervenire. Primo itaque affecit Jerosolymis existentes, ac deinde alios, tum Judæos, tum gentiles, toto orbe degentes. »

Communiter docetur eam pro universo orbe sufficienter promulgatam fuisse tempore excidii Hierosolymitani, et tunc omnibus necessarium fuisse necessitate medii, non quod omnes eam ignorantes peccaverint, sed eo sensu quod ex hoc momento aliud non exstiterit remedium contra peccatum, tum originale, tum actuale, ignorantia enim quantumvis invincibilis, a peccato excusare potest, non vero efficere ut remedia instituta tanquam necessaria necessitate medii, sic necessaria non sint, aut remedia abrogata adhuc sint valida. Ita *Sylvius*, t. 2, et generaliter theologi.